

Sommarstuga i Köpingsvik

Arkeologisk förundersökning 2015

Klinta 20:21, Köping sn, Öland

Ludvig Papmehl-Dufay

KALMAR LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2015:10

Sommarstuga i Köpingsvik

Arkeologisk förundersökning 2015

Klinta 20:21, Köping sn, Öland

Författare	Ludvig Pappmehl-Dufay
Copyright	Kalmar läns museum
Redaktion	Per Lekberg, Stefan Siverud
Kartor	publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	I400-352X

Abstract

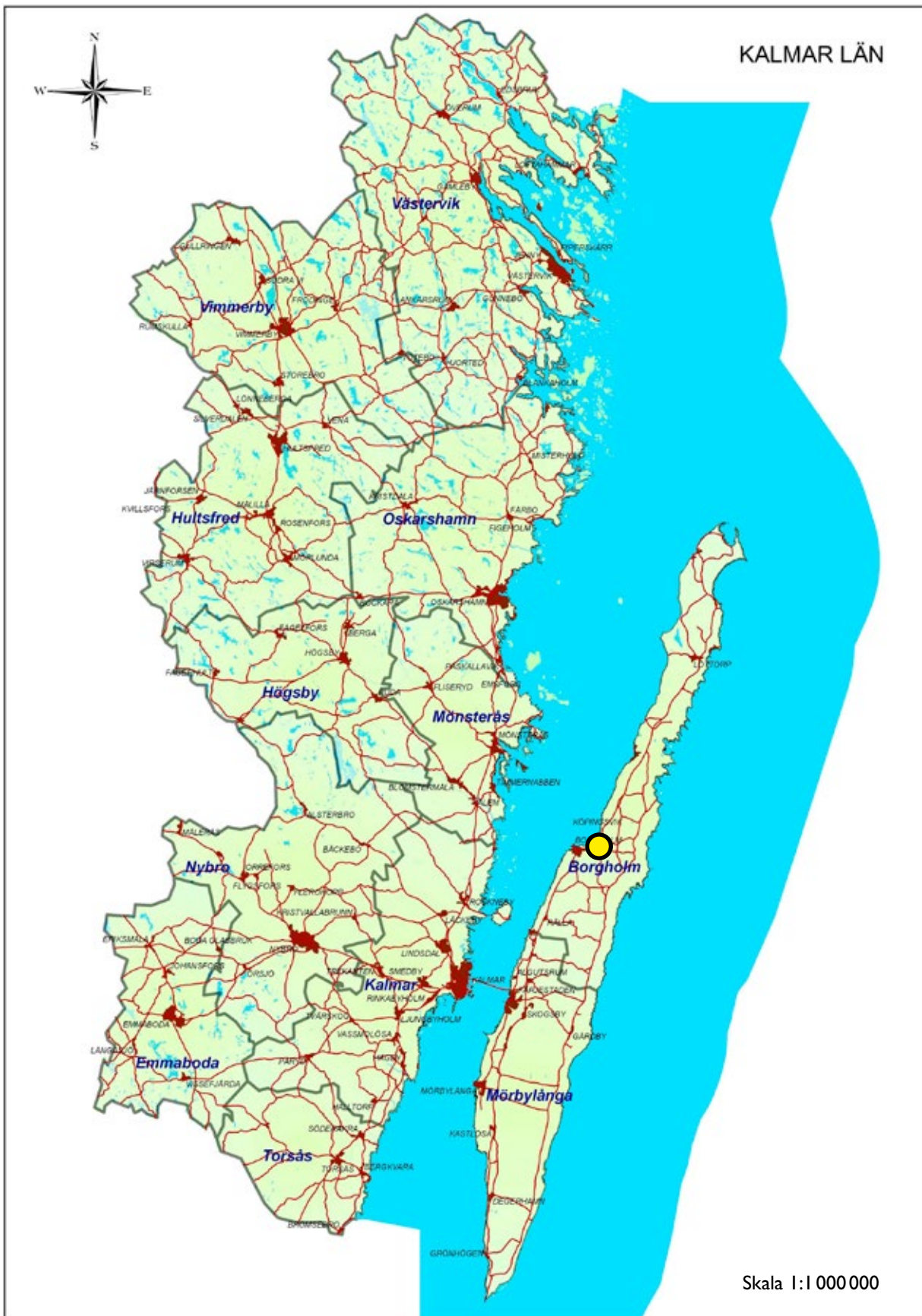
Keywords: Archaeology, Öland, Köpingsvik, trial excavation, settlement remains.

This report presents the results of an archaeological trial excavation in Köpingsvik, Öland, southeast Sweden, carried out on June 15th 2015 by Dept. of Museum Archaeology, Kalmar County Museum. The property is located within the limits of Köping RAÄ 215:1, a prehistoric settlement and burial site with extensive remains from Neolithic times as well as the Bronze Age and the Iron Age. The investigation was prompted by plans to build a summer house, and the aim was to delimit the occurrence of ancient remains within the

appointed area. The results revealed prehistoric settlement remains in the form of culture layers, hearths, post holes and other sunken features as well as finds of fish- and animal bones. A few flint flakes and a hammer stone were also noted. No features or layers were excavated and no finds were collected. The date of the settlement remains is not established. Based on the result, further excavation of the eastern part of the property is suggested. The County Administrative Board in Kalmar decides on the matter.

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Inledning.....	8
Topografi och fornlämningsmiljö.....	11
Tidigare undersökningar.....	13
Syfte och frågeställning.....	14
Genomförande.....	15
Resultat.....	16
Tolkning och åtgärdsförslag.....	21
Referenser.....	23
Tekniska och administrativa uppgifter.....	24

Figur 1. Karta över Kalmar län med undersökningsområdet markerat (gul prick).

Sammanfattning

Föreliggande rapport beskriver genomförande och resultat av en arkeologisk förundersökning som genomfördes av Museiarkeologi Sydost på fastigheten Klinta 20:21 i Köpingsvik, Öland den 15 juni 2015. På tomten, som ligger inom utbredningen för fornlämningen Köping RAÄ 215:1, ska uppföras en sommarstuga med tillhörande pool. Syftet med förundersökningen var att avgränsa fornlämningen inom ytan. Arbetet genomfördes genom sökschaktning samt avbaning av ytorna för den planerade stugan samt poolen. Samtliga arkeologiska iakttagelser mättes in och beskrevs men inga lämningar undersöktes och inga fynd togs tillvara.

Fornlämning kunde konstateras över stora delar av ytan, dock med en tydlig

förtätning i tomtens östra halva. Här fanns kulturlager och anläggningar, det senare i form av härdar/kokgropar, stolphål, rännor med mera. I ytan på såväl lager som anläggningar noterades fynd av obrända fisk- och djurben samt enstaka flintavslag och en knacksten. Dateringen av lämningarna är oviss men avsaknaden av keramik samt den sparsamma förekomsten av flinta kan anses tala emot att det skulle röra sig om neolitiska lämningar. En datering till bronsålder är tänkbar men inte säkerställd.

Baserat på förundersökningens resultat och med hänsyn till kunskapsbilden i området föreslås att östra halvan av tomten görs föremål för en arkeologisk undersökning. Beslut i ärendet fattas av Länsstyrelsen i Kalmar län.

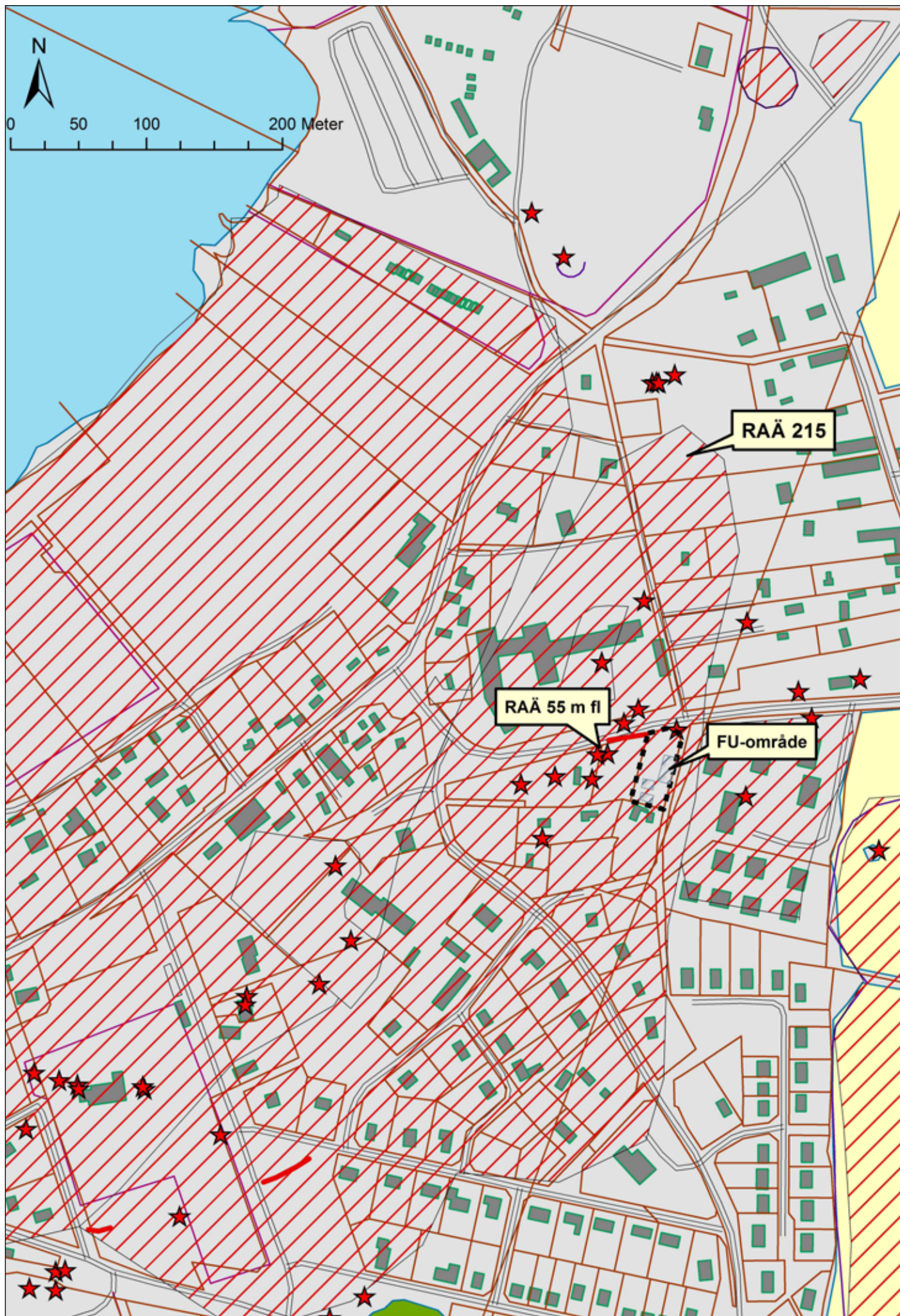
Inledning

Föreliggande rapport beskriver genomförande och resultat av en arkeologisk förundersökning på fastigheten Klinta 20:21 i Köpingsvik, Köping sn på Öland (fig. 1). Tomten i fråga är aktuell för sommarstugebebyggelse och är belägen inom utbredningen för RAÄ 215:1, med både gravar och boplatsslämningar från såväl

stenålder som brons- och järnålder. Fältarbetet genomfördes av Museiarkeologi Sydost den 15 juni 2015. Projektledare och ansvarig för såväl fältarbete som rapportarbete var Ludvig Pappmehl-Dufay, medverkade i fält gjorde även Fredrik Gunnarsson.

Figur 2. Rensfynd noterades bl a i form av djurben.

Figur 3. Karta över Köpingsvik med förundersökningsområdet markerat.

Topografi och fornlämningsmiljö

Köpingsvik är mycket rikt på fornlämningar från samtliga förhistoriska tidsperioder. Till största delen syns lämningarna idag inte ovan mark. Den här berörda fornlämningen Köping RAÄ 215 är formellt sett en stenåldersboplats som täcker stora delar av samhället. Tyngdpunkten ligger på mellanneolitikum och den gropkeramiska kulturen, med boplatslämningar och gravar från omkring 3000 f.Kr. (Papmehl-Dufay 2006) Även tidigare skeden finns representerade genom senare års undersökningar, bland annat ett fyndrikt kulturlager och en grav från senmesolitikum (Alexandersson 2004; Papmehl-Dufay 2008) samt boplatslämningar från tidigneolitikum (Alexandersson m.fl. kommande).

Från bronsåldern finns ett antal större rösen i närområdet, bland annat den nu svårt skadade men ursprungligen sannolikt närmare 60 m i diameter stora Sote hög en halv km norr om det här aktuella området. På 1990-talet framkom spår av en bronsåldersboplats i de norra delarna av samhället (Schulze 1993). Järnålderslämningarna i Köpingsvik är kända inte minst genom den karta som C. G. Hilfe-

ling framställde år 1796 och som visar på ett stort järnåldersgravfält över hela det område som idag upptas av samhället. Ett fåtal av dessa gravar syns än idag, bland annat strax väster om det här aktuella området (RAÄ 54, 55 och 57). Vid rivningen och ombyggnaden av kyrkan på slutet av 1940- och början av 1950-talet framkom ett stort antal fragment av s.k. Eskilstuna-kistor med runinskrifter och bevarade färgrester, och de mycket omfattande lämningarna efter den vikingatida och medeltida handelsplatsen (RAÄ 216) har blivit föremål för ett stort antal undersökningar (för en sammanfattning se Schulze 2004).

Den berörda fastigheten är belägen söder om väg 979 mot Öj, strax sydost om Köpings skola, och upptar en yta av ca 1400 m² (fig. 3) I dagsläget är fastigheten helt obebyggd och området har tidigare under 1900-talet varit åker. Av fornlämningsbilden i området framgår att platsen kan rymma lämningar såväl från stenålderns grav- och boplatsområde kring nuvarande skolan som från det omfattande järnåldersgravfältet av vilket endast fragmentariska rester är synliga idag.

Figur 4. Foto från undersökningen 1970-1971 som genomfördes i samband med breddning av vägen förbi skolan i Köpingsvik. KLM.

Tidigare undersökningar

Stenåldersboplatsen RAÄ 215 upptäcktes 1926 då krukskärvor hittades i samband med gravgrävning på Köpings kyrkogård. I samband med att en ny skola skulle byggas i Köpingsvik i slutet av 1940-talet hittades stora mängder gropkeramik och även ett flertal mänskliga skelett och skelettdelar i området kring skolan (strax NV om det här aktuella området). Sedan dess har den gropkeramiska grav- och boplatsen i Köpingsvik kommit att beröras av undersökningar vid ett stort antal tillfällen, oftast i samband med mindre ingrepp men även några lite större undersökningar (Johnson & Schulze 1990:126; Schulze 2004). Vintern 1970–1971 genomfördes en av de större undersökningarna, då vägen skulle breddas förbi skolan (fig. 4). Denna undersökning, med schaktet beläget ett 50-tal m väster om den här aktuella fastigheten, har gett det hittills största fyndmaterialet från den gropkeramiska boplatsen i Köpingsvik med bland annat tre gravar, slaget stenmaterial, ett stort antal ben- och hornföremål samt omkring 200 kg keramik.

En sammanställning av undersökningarna t.o.m. 1988 finns i den volym av Riksantikvarieämbetets rapportserie ”Medeltidsstaden”

som tillägnats Köpingsvik, Medeltidsstaden 77 (Johnson & Schulze 1990:126; se även Schulze 2004). Enligt denna sammanställning har stenålderslämningar påträffats vid 21 undersökningar. Vid minst nio av dessa har gravar framkommit, sammanlagt 19 stycken varav en trippelgrav. Till detta kommer skelettdelar från ett okänt antal individer som framkommit i kulturlagret vid flera av undersökningarna. Bevarandegraden för benmaterialet är genomgående mycket bra.

Den senaste undersökning som i någon större utsträckning berörde den gropkeramiska boplatsen genomfördes 2006 på fastigheten Klinta 6:1 drygt 100 m sydväst om den här aktuella ytan (Schulze 2007). Inom den begränsade undersökningsytan framkom ett uppemot 0,8 m tjockt och fyndrikt kulturlager från den gropkeramiska boplatsen, liksom en vikingatida skelettgrav. Fynden omfattade bland annat omkring 12 kg keramik, slaget stenmaterial, en fiskekrok och en spets i ben samt en saltandspärta. Vidare noterades ett tunnare sotigt kulturlager som identifierats tillhörig den boplats från bronsålder-förromersk järnålder som tidigare konstaterats i området (Schulze 1993).

Syfte och frågeställning

Länsstyrelsen har angett att ambitionsnivån på förundersökningen ska vara begränsad, med det huvudsakliga syftet att avgränsa fornlämning inom ytan. Fokus ligger på fornlämningens utbredning, omfattning och bevarandegrad inom det aktuella området med särskilt tonvikt på de planerade huskropparnas och poolens placering.

Genomförande

Fältarbetet genomfördes den 15 juni 2015. Avsikten var att bana av ytan för de båda planerade huskropparna samt poolen, och att sökschakta över resterande del av tomten. På plats konstaterades dels att storleken på byggnaderna var mindre än vad som framgått av befintligt underlag, och dels att den ena av byggnaderna skulle utgöras av ett Attefallshus ställt på plintar, d.v.s. inte skulle medföra någon schaktning. Den totala schaktade ytan

blev därför knappt 200 m², istället för som planerat 300 m².

Samtliga schakt och påträffade lämningar mättes in med GPS i rikets nät (Sweref 99 TM och RH70). Varje schakt gavs en skriftlig beskrivning och samtliga inmätta lämningar beskrevs och bedömdes individuellt. Inga anläggningar eller lager undersöktes, annat än i syfte att fastställa fornlämningsstatus. Fynd noterades och dokumenterades men togs ej tillvara.

Resultat

Totalt grävdes sex schakt jämnt spridda över ytan (fig. 5). Två av schakten (schakt 3 och 4) omfattade större sammanhängande ytor, motsvarande den planerade utbredningen för poolen respektive stugan. Fornlämning konstaterades i alla utom ett schakt. En tydlig rumslig fördelning kunde ses där den östra delen av tomten innehåller rikligt med boplatsslämningar medan förekomsten i den västra delen förefaller mer sparsam. Kulturlagret tunnade ut mot väster och var ca 20 cm som tjockast i den östra delen. I några fall konstateras att kulturlagret överlagrar anläggningar som härdar och större gropar. I ytan på såväl kulturlagret som anläggningar noterades obrända fisk- och djurben. I ytan på en anläggning noterades även brända fiskkotor.

I det följande beskrivs samtliga schakt och påträffade lämningar. Jämför kartorna i figur 6 och 7.

Schakt 1. Inget synligt kulturlager.

A7963: Rundad sotig mörkfärgning, ca 0,6 m i diameter. En handfull stenar 0,1 m stora synliga i ytan, ej eldpåverkade.

A7977: Liten sotfärgning, försvann vid rensning. Utgår.

A7994: Avlång mörkfärgning, 0,45 x 0,75 m, tydlig anläggning.

A8007: Rund mörkfärgning, ca 0,6 m i diameter, snittad för att fastställa fornlämningsstatus. Ca 0,2 m djup, stolphålslik.

Schakt 2. Inga indikationer

Schakt 3. Kulturlager i östra delen, tunnar ut västerut. I schaktkanten mot öst är lagret ca 0,2 m tjockt.

A8019: Åttaformad mörkfärgning, troligen egentligen två anläggningar. Sotsvart i ytan, eldpåverkad sten, härd eller kokgrop. Bränd fiskkota i ytan.

A8034: Mörkfärgning, försvann vid rensning, utgår.

A8212: Oval mörkfärgning ca 0,7 x 0,5 m, med 0,3 m stor kalkstensflisa i ytan.

A8202: Rund mörkfärgning ca 0,35 m i diameter, relativt diffus i ytan, snittades för att kontrollera fornlämningsstatus. Tydligt stolphål, ca 0,25 m djupt, raka sidor.

A8185: Liten mörkfärgning, försvann vid rensning. Utgår.

A8327: Kvadratisk mörkfärgning ca 0,7 m i sida, tydlig anläggning.

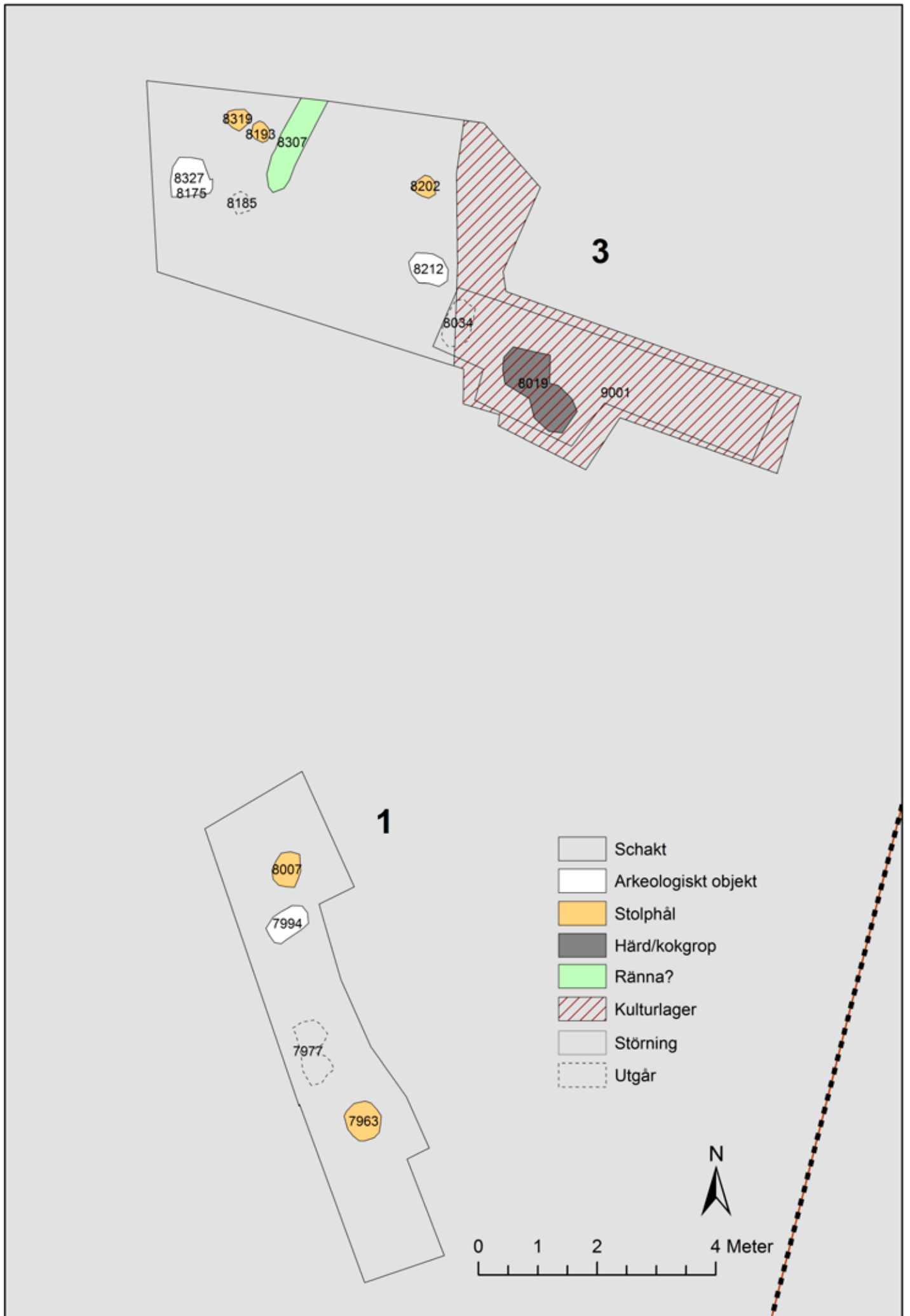
A8319: Rund mörkfärgning ca 0,4 m i diameter, stolphål?

A8193: Liten sotig mörkfärgning ca 0,3 m i diameter, stolphål?

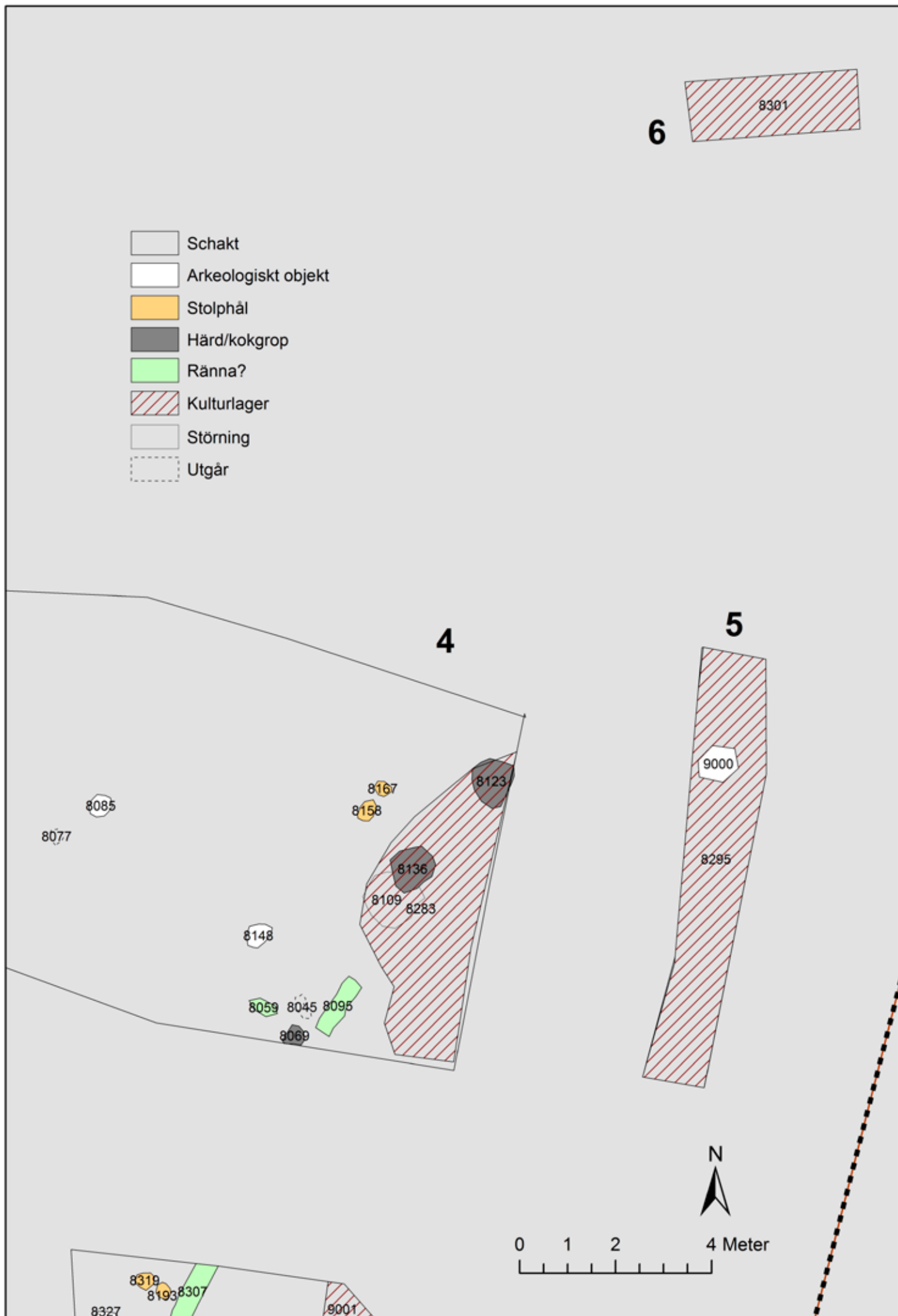
A8307: Avlång mörkfärgning ca 0,45 m bred, trolig ränna. Går in i schaktväggen i norr. Ser ut att ha en motsvarighet i schakt 4 ca 5 m mot nordost, i A8095.

Figur 5. Plan över förundersökningsområdet med samtliga schakt och påträffade lämningar markerade.

Figur 6. Detalj över södra halvan av undersökningsområdet, med anläggningar och lager numrerade.

Figur 7. Detalj över norra halvan av undersökningsområdet, med anläggningar och lager numrerade.

Schakt 4. Kulturlager (A8283) i östra delen, tunnare ut västerut. I schaktkanten mot öst är lagret ca 0,2 m tjockt.

A8077: Försvann vid rensning, utgår.

A8085: Tydlig rund mörkfärgning ca 0,45 m i diameter.

A8148: Oval tydlig mörkfärgning ca 0,45 x 0,6 m, troligen rest av anläggning.

A8069: Härd eller kokgrop >0,45 m i diameter, sticker in i schaktväggen i söder.

A8059: Avlång mörkfärgning ca 0,4 x 0,15 m. Titthål gjordes i ena änden, ser ok ut. Ränna?

A8045: Mörkfärgning, utgår. Troligen del av rotvälta.

A8095: Avlång mörkfärgning ca 1,2 x 0,4 m, trolig ränna. Ser ut att höra ihop med A8307 ca 5 m mot sydväst.

A8109: Sentida störning ca 1 m i diameter, fynd av cementplatta och buteljglas. Överlagras i sin norra del härden/kokgropen A8136.

A8136: Härd eller kokgrop, ca 0,95 m i diameter. Sot, kol och skörbränd sten i ytan. Överlagras i sin södra del av störningen A8109. Täcket delvis även av kulturlagret A8283.

A8148: Rund mörkfärgning ca 0,5 m i diameter, tydlig anläggning.

A8167: Rundad mörkfärgning ca 0,3 m i diameter. Stolphål?

A8158: Rundad mörkfärgning ca 0,3 m i diameter. Stolphål?

Schakt 5. Kulturlager (A8295) i hela schaktet. I norra delen, vid schaktning genom lagret (ca 0,15 m), framkom A9000.

A9000. Rund fördjupning i/under kulturlagret, ca 0,7 m i diameter, sotig fyllning rik på obrända fisk- och djurben. Mättes ej in med GPS på grund av tät vegetation, läge och utbredning inprickad på kartskiss och skapad i GIS i efterhand.

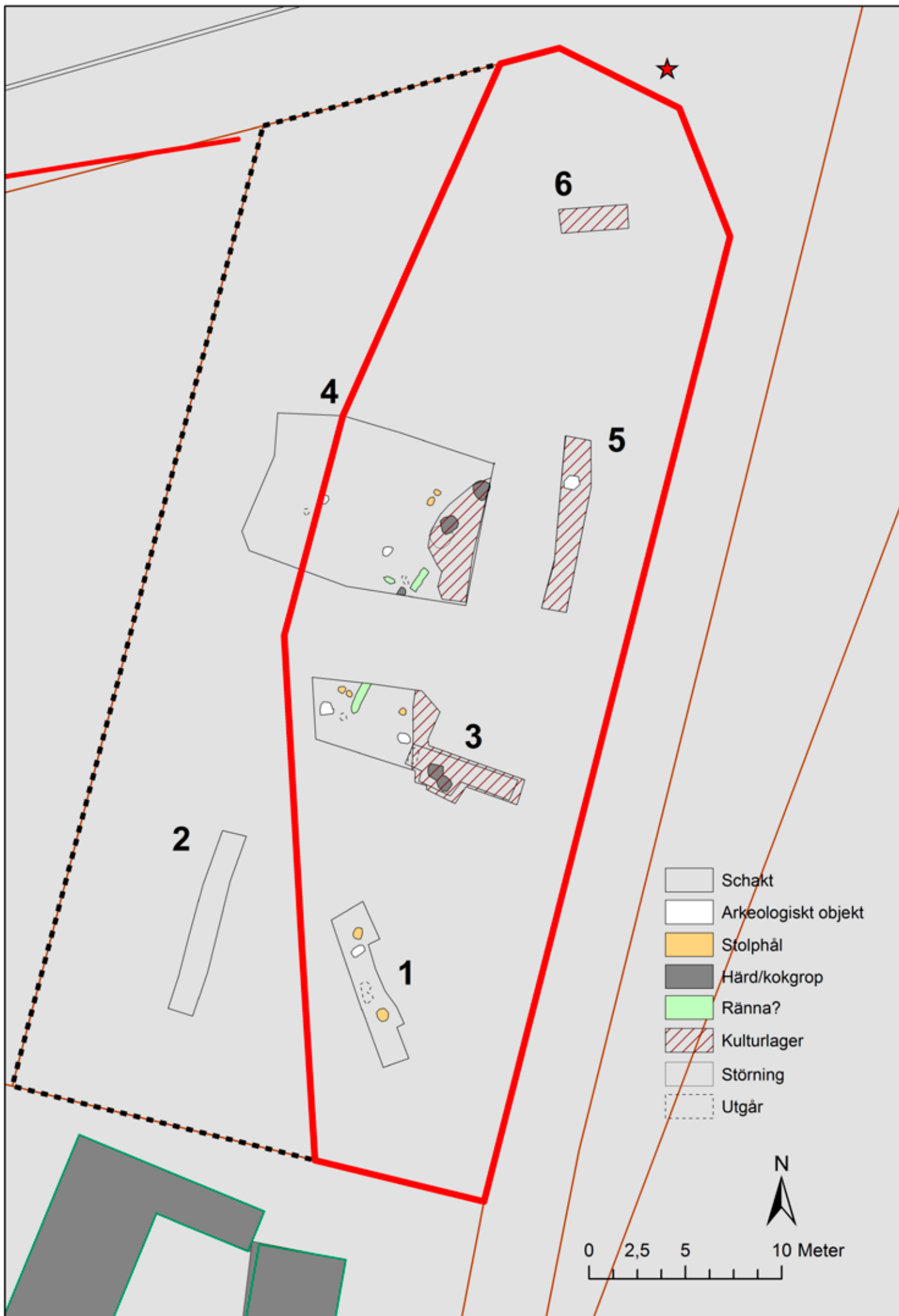
Schakt 6. Kulturlager (A8301) i hela schaktet, ca 0,2 m tjockt.

Tolkning och åtgärdsförslag

De lämningar som påträffades inom området ger ett tydligt boplatsintryck. Lämningarna koncentrerar sig till östra halvan av området och lagret blir tjockare åt detta håll. Där lagret grävdes igenom med maskin noterades en tjocklek på uppemot 0,2 m. Sammansättningen, med kulturlager, härdar/kokgropar, stolphål, rännor m.m. ger indikationer på att sammanhängande strukturer som exempelvis hus kan finnas inom ytan. Rensfynd noterades i form av enstaka flintavslag, en knacksten samt obrända fisk- och djurben. Avsaknaden av keramik och den sparsamma förekomsten

av flinta kan eventuellt tala emot en stenåldersdatering och för en bronsåldersdatering, samtidigt ska poängteras att inga lager eller anläggningar undersöktes och den i dagsläget kända fyndbilden är således inte nödvändigtvis representativ för lämningarna på platsen.

Med bakgrund i det ovan sagda och med hänsyn till kunskapsbilden i området föreslås att östra halvan av tomten görs föremål för en arkeologisk undersökning (fig. 8). En sådan kan bidra med ny värdefull kunskap kring en relativt okänd del av Köpingsviks förflutna.

Figur 8. Karta över förundersökningsområdet, med den del som föreslås bli föremål för ytterligare undersökning markerad.

Referenser

- Alexandersson, K. 2004. Vikingatida grav och senmesolitiskt kulturlager. RAÄ 215, Tingsdal 1:1, Köping sn, Borgholms kn, Öland. Arkeologisk undersökning 2003. Kalmar läns museum, rapport december 2004.
- Alexandersson, K., Nilsson, N., Stilborg, O., Lekberg, P., Söderström, U. & Emilsson, A. kommande. Tidigneolitisk trattbägarkultur i Köpingsvik. Arkeologisk förundersökning 2010 och särskild undersökning 2011. Solberga 5:19, Borgholms kommun, Öland. Arkeologisk rapport, Kalmar läns museum.
- Johnson, M. & Schulze, H. 1990. *Köpingsvik. Medeltidsstaden 77*. Stockholm.
- Schulze, H. 1993. Utgrävningarna vid Köpings skola 1991. *Kalmar län*, sid 133-141.
- Schulze, H. 2004. *Köpingsvik på Öland. 30 undersökningar 1970-1994*. Rapport Kalmar läns museum. Kalmar.
- Schulze, H. 2007. Klinta 6:1 I Köpingsvik – en slutundersökning 2006. Särskild arkeologisk undersökning 2006, RAÄ 215, Köpings socken, Borgholms kommun, Öland. Kalmar läns museums arkeologiska rapporter 2007:2.
- Papmehl-Dufay, L. 2006. Shaping an identity. Pitted Ware pottery and potters in southeast Sweden. Theses and Papers in Scientific Archaeology 7. Stockholm.
- Papmehl-Dufay, L. 2008. Ölands äldsta grav? Kulturlager och gravar från stenålder och järnålder. Arkeologisk förundersökning, Tings Ene 1:1, Köping sn, Öland. Arkeologisk rapport, Kalmar läns museum.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-5921-2014

Kalmar läns museums dnr: 33-120-2015

Projektnummer KLM:A2015019

Uppdragsgivare: Henrik Svensson, Bäckgatan 7, 36051 Hovmantorp

Landskap: Öland

Kommun: Borgholm

Socken: Köping

Fastighet: Klinta 20:21

Fornlämningsnr: RAÄ 215:1

Ekonomisk karta: 5H1b Köping

X koordinat: 6305360

Y koordinat: 605150

Latitud: 56.880050

Longitud: 16.725482

M ö h: 12-13

Fältarbetstid: 2015-06-15

Antal arbetsdagar: 2

Maskintid: 6 timmar

Personal: Ludvig Pappmehl-Dufay, Fredrik Gunnarsson, grävmaskin Henrik Svensson

Foto, Du nr: Du249:1-30

Fynd nr: -

Fynd: Inga fynd togs tillvara.

Analyser: -

Tidsålder: Förhistorisk tid. Bronsålder?

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: GPS, Sweref99 TM.

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se